

Talent voor een goede strijd

Jezus van Nazareth, de verpersoonlijking van menslievendheid, die plotseling zegt het zwaard te komen brengen, en nog wel in onze directe, veelal meest dierbare leefomgeving, de familie : dat is allemaal nogal ongemakkelijk. Mijn spontane reactie op dit evangeliefragment van Mattheus zou zijn : 'Wacht even! Ik houd natuurlijk meer van mijn moeder en vader dan van Jezus'. En een theoloog zou dan vast antwoorden : 'Wacht jij even ! Je weet toch dat voor Mattheus Jezus meer is dan een mens: hij is Gods Woord. Mattheus geeft hier een eigen versie van het eerste van de tien Woorden die God op de Sinai aan Mozes schenkt: Gij zult uw God boven alles liefhebben. En vergeet ook niet dat Mattheus Jezus op zijn tijd graag als provocateur laten optreden, juist ook wanneer het over familiebanden gaat'. Het zij zo. Ondertussen schrijft Mattheus een ongemakkelijke stukje tekst waar Jezus' menslievendheid toch even zoek kan lijken.

We krijgen hier mogelijk hetzelfde gevoel als wanneer we het overbekende verhaal van de Uittocht lezen. Ook in dat Paasverhaal staan dingen die we eigenlijk liever vergeten of verdringen. God, de bevrijder van het Joodse slavenvolk uit de handen van die farao-dictator heeft natuurlijk het gelijk aan zijn kant. Maar toch : al die dode Egyptenaren die Hij hier opoffert aan dat gelijk, heel berekenend en niets ontziend, wat doen wij die in een barmhartige God geloven, met dit optreden? Het Uittochtsverhaal is een mythe, met een prachtige bedoeling, maar we moeten heel wat praten om die bedoeling nu over te doen komen. Dat heb je al snel met oude verhalen over strijd en geweld. Ook van verhalen kun je vuile handen krijgen, of je wilt of niet. Strijd, geweld en vuile handen horen bij het leven als een noodlot, zoals de dood er als een noodlot bij hoort, daar helpt geen moedertjelijf en ook geen Mozes- of Jezuslief aan.

Want het is waar. Strijden hoort bij onze natuur, ons wezen. Wij moeten steeds opnieuw strijden : tegen het kwaad, en voor een betere wereld, en God strijd van oudsher met ons mee. De Bijbel is geschreven door veel onbekende auteurs. De eersten van hen laten ons nog vaak een God zien die zich als strijder even wreed en gewelddadig toont als wij mensen. God is dan nog helemaal mens met de mensen, een veldheer met hemelse legers, veel macht en nagenoeg niets van de heiligheid die voor ons aan de naam God verbonden is. Ons Oude Testament bevat passages die je er maar het liefst uit zou scheuren. Teksten over strijd en geweld beslaan rond de tien percent van de gehele Bijbel, dit in tegenstelling tot de Koran waar dat maar voor twee percent waar is. Dat zou wel eens overeen kunnen komen met de verhouding tussen het Christelijk geweld van kruistochten en godsdienstoorlogen en dat wat Moslims tot nu toe aan geweld hebben aangericht. Wat daar ook van zij, pas latere schrijvers van de Bijbel hebben rond God de sfeer van mysterie, heiligheid, innerlijkheid geschapen zoals wij die kennen en beleven. Dat geldt, bijvoorbeeld, voor de psalmist, de profeten Jesaja en Jeremias, dat geldt ook voor de evangelisten. Bij hen neemt Jezus de honneurs waar van een God die hij Vader noemt, en die ondertussen de verborgen, niet sprekende God geworden is met Wie ook wij moeten leven.

Jezus zelf wordt geschilderd als iemand die soms kwaad kan worden, mensen provoceren en aanpakken, maar naast de God van de Uittocht is hij voorbeeldig, en tegelijk als mens meer mysterieus. Wat de God van het begin te veel heeft, lijkt hij soms te weinig te hebben. Hét grote verschil tussen die God en Jezus is dat de man uit Nazareth het geweld niet veroorzaakt maar het ondergaat. We hebben te maken met een ander soort strijder, een ander soort strijdgeest, die we overal in de Joodse Bijbel aanwezig zien en die het in het psalmgebed wint van de vechtlust van het begin. Daar heeft niet het geweld maar de zachte kracht van menslievendheid de overhand. Jezus is de erfgenaam van die kracht. Met Pasen straks vieren we dat de keuze voor menslievendheid het harde geweld en zelfs de dood kan overwinnen. Pasen is het geloof dat de Levende, die zichzelf voortaan verborgen houdt, de geest die Jezus bezielde kan doen opstaan en voortleven in ons en al zijn volgelingen. Dat geloof is een groot feest waard.

Dat God - ons Godsbeeld - zo anders is geworden, begrijpen we vooral wanneer we kijken naar onszelf, onze eigen geschiedenis. Uit de niets ontziende strijders die onze verre voorouders niet anders dan konden zijn is de mens van onze tijd gegroeid. Wij zijn in de loop van de geschiedenis uit de klei getrokken, en dat wil niet zeggen dat wij beter geworden zijn. We hebben, denk ik, vooral meer kennis en misschien iets meer greep gekregen op onze gewelddadige kanten, meer greep ook op de tegenkrachten in ons, op ons verlangen naar menslievendheid dat steeds weer blijkt dieper te zitten. Wij zijn helaas nog steeds tot allerlei geweld en wreedheid in staat, maar strijd en geweld hebben zich

toch steeds meer naar binnen verplaatst. We beseffen beter dat onze huidige maatschappij, met al haar voorspoed, voor een belangrijk deel geboren is uit slavernij en allerlei ander geweld gepleegd op medemensen. De komende weken is een gang naar het Rijksmuseum waar een tentoonstelling over slavernij gehouden wordt, een aanrader. De strijd tussen menslievendheid en egoïsme hoort sinds Adam en Eva bij iedere mens, bij iedere gemeenschap. Veel in ons geweten is gemaakt van bedwongen geweld : bedwongen door de goede geest, door Gods scheppende en menslievende kracht die trouw ook haar werk blijft doen. Die goede geest wint het gelukkig meestal, maar onze oer-
verknochtheid aan het geweld is gebleven - Auschwitz en de ellende van de vorige eeuw, Isis en de ellende van onze tijd zeggen daarover genoeg. Wij kunnen dat instinct voortaan uitleven in onze fantasie, in literatuur en film - geen avond of er zijn vele oorlogs- en geweldfilms op de TV - in onze sportprestaties, en in onze successen in de wetenschap. We strijden gelukkig meestal de goede strijd. En de verkeerde strijd rondom ons heen, dichtbij en veraf, bezorgt ons plaatsvervangende schaamte en schuld.

Helemaal begrijpen zullen we dat alles nooit. Wat we wel begrijpen is dat wij in staat zijn een goede en een slechte strijd te strijden, dat we tussen die twee moeten kiezen, én dat we, - zoals Mattheus ons zegt, daarbij het kruis zullen tegenkomen. Want de strijd tegen allerlei chaos in onszelf en in de wereld doet pijn, dodelijke pijn soms. Daarom hangt hier in deze kerk dat enorme kruis van hem over wie wij samen zingen dat we hem in de strijd achterna willen gaan. Straks op goede vrijdag zetten we hier op het podium een eenvoudig houten kruis, zonder corpus, zonder Jezus' lichaam, want op die dag gaat het in feite minder over hem dan over de eindeloos vele mensen die zoals hij toen nog altijd gekruisigd worden. En op Paasmorgen kijken we over dat kruis heen naar de sterrenhemel hier boven ons, naar de toekomst waarin het leven opnieuw sterker blijkt te zijn dan de dood, dankzij de goede strijd die mensen daarvoor mogen strijden. Ook wij willen bij die mensen horen.

Wanneer wij deze weken hier de strijd centraal stellen is dat een oproep aan ons allen om voor die goede strijd te kiezen, de strijd die met zachte krachten, met menslievendheid en barmhartigheid, gestreden wordt. De vraag aan ons deze veertigdagentijd zou kunnen luiden : welk talent kunnen ik en jij inzetten, bescheiden en beslist, voor die goede strijd : dus niet voor ons eigen heil - dat volgt dan wel - maar voor het heil van mensen die het minder goed hebben dan wij, die lijden onder de chaos van onze dagen. De ervaring leert dat schaamte en schuld over eigen leven van je afvallen wanneer je echt voor anderen zorgt.

Die strijd voeren we samen. Alleen kom je meestal niet ver. Samen, ook als kerkgemeente, lukt dat vaak wel. Deze verkiezingsweek mogen we bovendien de kans grijpen onze eigen keuze mee te laten spreken voor de gemeenschap. Godsgeschenk bij uitstek blijft echter blijft dat we ieder voor ons zelf mogen en kunnen uitvinden waar ons persoonlijk talent voor een goede strijd ligt : in het openbaar of achter de schermen, in de politiek of juist niet, voor emancipatie van de groepen mensen in onze maatschappij die altijd weer gediscrimineerd worden, voor het klimaat, voor de dieren - menslievendheid betekent in onze tijd ook 'aardelievendheid' en dierenlievendheid' - of gewoon voor mensen om je heen die het niet goed gaat. Er is zoals altijd erg veel, te veel in feite, om voor te strijden. En om bij Mattheus aan te sluiten : de waarachtige vrede in onze huizen - met ouders, partner, kinderen - is het begin en misschien wel de sleutel tot de vrede op aarde waar we deze week voor stemmen. We mogen ons deze tijd voor Pasen serieuzer dan gewoonlijk met dit soort vragen bezig houden, uitzoeken waar het talent voor een goede strijd voor mij, voor jou zich wellicht verscholen houdt. Daar eens goed voor gaan zitten, de tijd nemen, en er ook met anderen over spreken. Wie weet, ontdek je dan een onverwachte mogelijkheid in jezelf, thuis, en ook als helper, als initiatiefnemer, op je werk, in je buurt, hier in de kerk misschien : een activiteit waar je goed in bent, die moeite vraagt, natuurlijk, maar die bij je past. Mijn voorstel aan ons allen vanmorgen zou zo'n eigentijds gewetensonderzoek zijn, een zinnig vervolg op de traditionele handwassing van vandaag. De Joodse Torah reikt ons daarbij een prachtig motto aan, waar Mattheus aan gedacht kan hebben toen de tekst schreef die we straks gehoord hebben. In deze verkiezingsweek klinkt dat motto nog zinvoller: 'Kies voor het leven, voor uw eigen toekomst en die van uw nakomelingen, door de Levende, uw God lief te hebben'. (Deut. 30, 19)

En straks wensen we elkaar moed in de strijd door opnieuw te doen wat Jezus deed: we delen het brood, gedoopt in de wijn van de vreugde, de vreugde van Pasen.
Amen.

Henk Hillenaar.